

Veileder for trygt og godt barnehagemiljø i Stokkelandsåsen Familiebarnehage AS

Utarbeidet med utgangspunkt i Kristiansand kommunes kommunale veileder

1.0 BARNES RETTIGHETER

FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) er en internasjonal avtale om barns rettigheter. Barnekonvensjonen er også kalt barnas egen grunnlov. Barnekonvensjonen er delt inn i fire hovedområder av rettigheter:

- *Barn har rett til liv og helse*
- *Barn har rett til skolegang og utvikling*
- *Barn har rett til omsorg og beskyttelse*
- *Barn har rett til deltakelse og innflytelse*

Konvensjonen gir alle barn og unge under 18 år rett til å ha en trygg og god oppvekst, uansett hvem de er og hvor de bor.

De aller fleste landene i verden følger barnekonvensjonen. Norge bestemte seg for å følge den i 1991.

Fra 2003 gjelder barnekonvensjonen som norsk lov, og den har en spesiell status ved at den går foran andre norske lover dersom de står mot hverandre. På den måten har Norge sørget for at alle, myndigheter, enkeltpersoner og organisasjoner, følger bestemmelsene i barnekonvensjonen. ([FNs konvensjon om barnets rettigheter - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no))

FNs konvensjon om barnets rettigheter: Barnets beste og retten til å bli hørt

Alle barn har rett til fritt å gi uttrykk for egne synspunkter i alle forhold som vedrører dem selv og skal derfor gis anledning til å bli hørt ([artikkel 12](#)). Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ([artikkel 3](#)). Barnets beste er et rettslig prinsipp som skal sikre at barns interesser løftes frem og vektlegges når det tas stilling til spørsmål som har betydning for barn. Prinsippet om barnets beste har betydning på alle samfunnsområder og kommer til uttrykk både i internasjonale og nasjonale regler.

FNs barnekonvensjon: Vern mot diskriminering og fysisk og psykisk vold

Alle barn har rett til vern mot diskriminering av alle slag ([artikkel 2](#)). Barn skal også beskyttes mot alle former for fysisk og psykisk vold ([artikkel 19](#)).

FNs barnekonvensjon: Rett til utdanning og utvikling

Alle barn har rett til utdanning ([artikkel 28](#)). Utdanningens formål er å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig. Utdanningen skal forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling og vennskap mellom folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper ([artikkel 29](#)).

FNS barnekonvensjon: Barn med funksjonshemninger

Barn med psykiske og fysiske funksjonshemninger har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtillit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg ([artikkel 23](#)).

FNs barnekonvensjon: Rett til hvile og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek ([artikkel 31](#)).

Lov om barnehager (barnehageloven): Formålsparagrafen § 1

Barnehageloven følger opp FNs barnekonvensjon. Formålsparagrafen slår fast at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Barnehageloven: Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste § 3

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet være et grunnleggende hensyn.

Barnehageloven: Foreldreråd og samarbeidsutvalg § 4

Foreldrerådet består av foreldrene til alle barna. Foreldrerådet skal fremme foreldrenes fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ.

Barnehageloven: Nulltoleranse § 41

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som f.eks. utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehageloven: Forebyggende arbeid § 41

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven: Aktivitetsplikt § 42

Alle som arbeider i barnehagen har plikt til å *følge med og melde ifra* hvis de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagen har plikt til å *undersøke og sette inn egnede tiltak* som sørger for at barnet igjen får et trygt og godt barnehagemiljø. Styrelsen skal melde ifra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Tiltakene skal fastsettes i en aktivitetsplan.

Barnehageloven: Skjerpet aktivitetsplikt § 43

Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen utsetter et barn for krenkelser, skal vedkommende straks varsle styrer. Styrer skal varsle barnehageeier. Dersom det er mistanke om at styrelsen krenker et barn, skal barnehageeier varsles direkte. Undersøkelser og tiltak settes i gang straks.

Rammeplan for barnehagen: Samarbeid mellom hjem og barnehage

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene. Foreldresamarbeidet skal både skje på individ og gruppenivå. Barnehagen skal legge til rette for at det jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring, og foreldre skal medvirke.

Rammeplanen: Forebyggende arbeid

Barnehagen skal forebygge diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre. Det er presisert gjennom at barnehagen skal støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner. De skal samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap. Barnehagen skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger. Barnehagen

skal støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner.

Rammeplanen: Nulltoleranse

Barnehagen skal stoppe diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

Rammeplanen: Aktivitetsplikt

Barnehagen skal observere og vurdere barnets trivsel og allsidige utvikling fortløpende. Observasjonene og vurderingene skal gjøres med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter er en del av det helhetlige bildet.

Barnehagen skal følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

Rammeplanen: Dokumentasjon og årsplan

Barnehagen skal dokumentere vurderinger av barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling når det er nødvendig for å gi barnegruppen og enkeltbarn et tilrettelagt tilbud.

Barnehagen skal utarbeide en årsplan som skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis. Det skal synliggjøres hvordan barns og foreldres medvirkning bringes inn i planleggingsarbeidet og hvordan barnehagen vurderer sitt pedagogiske arbeid.

Utdanningsdirektoratet: [Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser](#)

Arbeidet med trygge og gode barnehage- og skolemiljø krever at flere statlige aktører samarbeider. Grunnlagsdokumentet skal bidra til å etablere en felles forståelse og begrepsbruk om hvordan vi fremmer trygge miljø - og forebygger, avdekker og håndterer mobbing og andre krenkelser. Dokumentet skal vise sammenheng mellom regelverk og pedagogikk.

2.0 Et barnehagemiljø som kjennetegnes av trygghet, gode relasjoner, positive forventninger, deltakelse og mestring.

Trygghet

I Stokkelandsåsen Familiebarnehage har vi følgende mottoer:

-Trygt og godt for stort og smått

-Lekne, rause barn med god selvfølelse

-Et godt sted å være – et godt sted å lære

Vi kan si at det som gjennomsyrrer disse målene våre, er opplevelsen av trygghet. Vi ønsker at alle barn skal kjenne at de er trygge i barnehagen, både sammen med de andre barna og de ansatte i barnehagen.

Relasjoner

Gode relasjoner er et fundament for sunn psykisk helse og barns utvikling. Barnehagen skal legge til rette for og bidra til gode relasjoner mellom ansatte og barn, barna seg imellom og mellom hjem og barnehage. Framfor alt handler gode relasjoner i barnehagen om de ansattes vilje til å bry seg om og vise interesse for hvert barn, være støttende og forvente utvikling.

Forventninger

Barn og voksne med positive forventninger både til seg selv og andre har stor betydning for barnehagemiljøet. Det gir muligheter for deltakelse og medvirkning og skaper gode ringvirkninger.

Deltakelse og mestring

Barnehagen skal legge til rette for at alle barn får delta, finne mening og oppleve mestring. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted, der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.

2.1 Samhandling med foreldre

Et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn er ansattes ansvar. Når foreldre opplever seg verdsatt og ønsket som samarbeidspartnere, kan hjem og barnehage dra i samme retning og på hver sin måte bidra til å skape trygghet, gode relasjoner, positive forventninger, deltakelse og mestringsopplevelser.

2.2 Barnets beste

Dette verdigrunnlaget må legges til grunn for at barnets beste skal være et styrende prinsipp i barnehagen. Når trygghet, likeverd, anerkjennelse, deltakelse og tilhørighet gjennomsyrrer barnehagen, blir det også naturlig at barns rett til medvirkning er i fokus. Barnehagens verdigrunnlag er avgjørende for å kunne gi alle barn den retten de har til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring.

3.0 DEFINISJONER BARNEHAGEMILJØ

3.1 Fysisk og psykososialt miljø

Både det fysiske og psykososiale miljøet påvirker barnas trygghet og trivsel. Det fysiske miljøet har å gjøre med inventar, inneklima, uteområde, universell utforming og lignende. Det psykososiale miljøet handler om hvordan barn og voksne har det sammen i barnehagen. I denne planen brukes betegnelsen barnehagemiljø primært om det psykososiale barnehagemiljøet, men kap. 4.5 beskriver barnas rettigheter knyttet til det fysiske barnehagemiljøet.

3.2 Hvem er omfattet av aktivitetsplikten?

Alle ansatte i barnehagen har ansvar for å følge med og melde ifra til styrer. Styrer har ansvar for å undersøke og sette inn tiltak.

3.3 Innslagspunktet for aktivitetsplikten

Aktivitetsplikten gjelder ved mistanke eller kjennskap til at barnet eller barna i de ulike barnegruppene ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Det er barnets egen opplevelse som skal legges til grunn når barnehagen skal ta stilling til om barnet har et trygt og godt barnehagemiljø. Hvis et barn eller foreldrene gir uttrykk for at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen legge dette til grunn.

En hendelse med en verbal eller fysisk krenkelse, kan være et uttrykk for at barnet ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, men det trenger ikke nødvendigvis å være det. Der den ansatte er usikker på om barnet har et trygt og godt barnehagemiljø med bakgrunn i enkeltstående hendelser, skal den ansatte handle etter aktivitetsplikten.

Lovverket omfatter ikke barnas fritid. Men hvis barna opplever noe på fritiden som medfører at de ikke har det trygt og godt i barnehagen, må barnehagen likevel handle i henhold til aktivitetsplikten fram til barnet igjen har et trygt og godt barnehagemiljø.

3.4. Hva er mobbing?

I tråd med retten til et trygt og godt barnehagemiljø, har vi i Kristiansand følgende forståelse av mobbing:

Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og ha muligheten til medvirkning. Det kan for eksempel være:

- *Verbal mobbing*
- *Fysisk mobbing*
- *Indirekte mobbing*

3.5 Nulltoleranse mot alle typer krenkelser

Krenkende ord og handlinger omfatter både mobbing, vold, rasisme, trakassering, diskriminering og utestenging. Verken direkte handlinger, som vold, eller mer indirekte krenkelser, som utestenging og baksnakking, skal tolereres.

Som en del av arbeidet for et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen ha nulltoleranse mot alle typer krenkelser. Nulltoleranse handler om de voksnes verdier, holdninger og handlinger. Ansatte i barnehagen skal være trygge voksne som både deltar aktivt i det forebyggende arbeidet og griper inn umiddelbart dersom krenkelser skjer.

4.0 BARNEHAGENS FOREBYGGENDE ARBEID

4.1 Nulltoleranse og gripe inn-plikten

Nulltoleranse:

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Gripe inn-plikten

Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Ofte vil det handle om umiddelbart å stanse negativ oppførsel. Det kan for eksempel være en utagerende atferd, verbal krenkelse eller en utestengelse.

Styrer har ansvar for at barnehagens ansatte drøfter hva det vil si å gripe inn, og hvordan det kan gjøres på en måte som ikke er stigmatiserende for barna, og som ivaretar alle involverte på en etisk forsvarlig og omsorgsfull måte.

Særskilt sårbare barn og plikten til å gripe inn

Barnehagen skal være oppmerksom på særskilt sårbare barn og så langt det er mulig være i forkant og avverge situasjoner som kan medføre økt sårbarhet. Dersom det oppstår hendelser der særskilt sårbare barn er involvert, skal terskelen for å gripe inn være enda lavere enn ellers.

4.2 Forebyggende arbeid

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen. Barnehagens viktigste sosialiseringsarena er leken. I barnehagen vil tidlig innsats blant annet innebære at personalet arbeider målrettet og systematisk med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap.

Forebygge innebærer kompetansetiltak, dialog med foreldre, arbeid i barnehagen, snakke med barna. Holdning – kunnskap – handling.

Stokkelandsåsen Familiebarnehage AS følger årshjulet i kapittel 4.4 i denne veilederen.

4.3 Virkemidler for et trygt psykososialt barnehagemiljø.

I det forebyggende arbeidet, må barnehagen jobbe kontinuerlig med barnehagekultur, barnehageledelse, relasjonsbasert ledelse, barn-barnrelasjoner og samarbeid med foresatte, for å oppnå det overordnede målet om at alle barn er inkludert i felleskapet.

Barnehagekultur

Barnehagekultur handler om hvilke normer, verdier og virkelighetsoppfatninger barnehagen bygger på og om hvordan dette viser seg i praksis gjennom hverdagens ytringer og handlinger. Barnehagekulturen setter rammene for hvordan menneskene i barnehagen oppfører seg mot hverandre. Vi ønsker at Stokkelandsåsen Familiebarnehage skal kjennetegnes av trygghet, gode relasjoner, positive forventninger, deltakelse og mestring. For at dette skal prege barnehagekulturen, må dette styre alt vi gjør – både hvordan vi handler og hvordan vi snakker sammen.

Barnehageledelse

Barnehagelederne er gode kulturbærere, viser vei og tar ansvar for at de verdier og normer som praktiseres i barnehagen fremmer et trygt og godt barnehagemiljø for alle barna. Ved å involvere og støtte de ansatte og motivere til en undersøkende tilnærming og bruk av forskningsbasert kunnskap, gis det rom for vekst og profesjonell utvikling hos ansatte. Dette vil påvirke barnas trivsel og muligheter for vekst på alle nivå.

Ledelsen må forebygge krenkelser ved å være forberedt på at dette kan oppstå, analysere hvor og når krenkelser kan skje og sette inn tiltak i forkant. Ledelsen må kjenne barnehagemiljøet og få til et godt samspill mellom å utvikle langsiktige strategier og håndtere akutte situasjoner.

Relasjonsbasert ledelse av barnegrupper

Ansatte er omsorgsfulle og tydelige voksne. Arbeidet preges av relasjonsbasert ledelse, hvor god struktur, tilhørighet og deltakelse står sentralt.

Barn-barn relasjoner

Barnehagen har ansvar for å skape en kultur som gir barna adgang til et fellesskap som er preget av gode relasjoner. Barnehagens ansatte må aktivt delta i og utvikle dette fellesskapet mellom barna. Barna skal få hjelp til å utvikle sosial og emosjonell

kompetanse. Å mestre de sosiale kodene og håndtere tanker, følelser, medgang og motgang er viktig for å kunne samhandle positivt med andre barn. Barna skal oppleve å bli anerkjent og bli vist tillit og lære å verdsette både seg selv og andre. Gjennom dette kan de motiveres til å respektere forskjellighet og bidra til at alle barn opplever å være betydningsfulle deltakere i fellesskapet.

Samarbeid med foreldre

Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene. Samarbeid mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene (jf. Rammeplanen kap. 5).

4.4 Årshjul for barnehagens forebyggende arbeid

Måned	Aktivitet	Ansvar
August	<u>Planleggingsdag/personalmøte:</u> <ul style="list-style-type: none"> Gjennomgang av barnehageloven § 41, 42 og 43. Gjennomgang av og diskusjon rundt «Veileder til trygt og godt barnehagemiljø i Stokkelandsåsen Familiebarnehage AS». 	Eier i samarbeid med pedagog
August	<u>Foreldremøte, hvor foreldre gjøres kjent med:</u> <ul style="list-style-type: none"> Barnehageloven § 41, 42 og 43 Informasjon om «Veileder for trygt og godt barnehagemiljø i Stokkelandsåsen familiebarnehage AS» Valg av foreldrerepresentant til samarbeidsutvalg 	Eier i samarbeid med pedagog
August	Konstituering av samarbeidsutvalg.	Eier
November	Foreldresamtaler	Pedagog
Våren	Foreldresamtaler	Pedagog
Mai	Personalet vurderer egen praksis knyttet til aktivitetsplikten (kap. 5 i denne veilederen) og hvordan ansatte følger opp dette.	Eier og pedagog

4.5 Fysisk barnehagemiljø

Det fysiske miljøet i barnehagen må ses i sammenheng med det psykososiale miljøet, da det er miljøet samlet sett som har betydning for barnehagebarns helse, trivsel, lek og læring.

Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser (barnehageloven § 2).

Etter rammeplanen skal barnehagen ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen, og barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted for barna, knyttet til både det fysiske og det psykososiale miljøet.

HM - Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. oppstiller en rekke krav til virksomheten, herunder krav til lokaler og uteområder, tilfredsstillende inneklima og luftkvalitet, belysning og lydforhold m.m. Virksomhetene skal også fremme gode psykososiale forhold, ivareta sikkerhet og beredskap for å forebygge skader og ulykker. Eier av barnehagen har ansvar for internkontroll.

Eier av barnehagen skal gi nødvendige opplysninger til kommunen (ved miljørettet helsevern) og informasjon til foresatte og barn om forhold ved virksomheten som kan ha negativ innvirkning på helsen. Det stilles et generelt krav om at virksomhetene skal være helsemessig tilfredsstillende.

Kommunen (ved miljørettet helsevern) kan kontaktes dersom foresatte mener at forskriftens bestemmelser ikke overholdes. Kommunen kan treffe enkeltvedtak med hjemmel i folkehelseloven §§ 13 til 16, herunder gi pålegg om retting og stansing.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 17 stiller krav til universell utforming, og gir barnehageeier en plikt å tilrettelegge og tilpasse de fysiske omgivelsene slik at barnas brukerforutsetninger i størst mulig grad ivaretas uten særløsninger. Barn med nedsatt funksjonsevne har i tillegg en rett til individuell tilrettelegging etter barnehageloven § 37.

Stokkelandsåsen familiebarnehage holder til i 1. etasje i et bolighus, og har adkomst via trapp. Dette gjør det dessverre vanskelig for rullestolbrukere o.l., men vi ønsker selvfølgelig å tilrettelegge for barn og foreldre innenfor de rammene vi har.

5.0 AKTIVITETSPLIKT NÅR ET BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

5.1 Følge med

Alle som arbeider i barnehagen skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

I praksis vil plikten til å følge med inkludere systematiske tiltak, for eksempel rutiner for tilstedeværelse i barnegruppene og systematisk observasjon blant alle barna. Det er viktig at personalet følger med på gruppedynamikken i tillegg til å følge med på hvordan enkeltbarn har det. Personalet må være oppmerksomme på gruppens samspillmønstre og endringer i disse mønstrene.

Personalet må være særlig oppmerksomme på barnas atferd og reaksjoner og endringer i adferd og reaksjoner. Personalet må også følge med på signaler og tilbakemeldinger som kommer fra foreldre. En åpen tilnærming til hvordan barn uttrykker at de ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, er avgjørende fordi mange av barna mangler språk til å si ifra. Derfor vil de ofte uttrykke seg på andre måter.

5.1.1 Særskilt sårbare barn og plikten til å følge med

Alle som arbeider i barnehagen skal være oppmerksom på særskilt sårbare barn og så langt det er mulig være i forkant og avverge situasjoner som kan medføre økt sårbarhet.

Det er viktig å være oppmerksom på at alle barn i perioder kan være sårbare.

Særskilt sårbarhet kan handle om funksjonsevne, atferdsutfordringer, sosioemosjonelle utfordringer, kjønn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, barn som har vært utsatt for vold og/eller seksuelt misbruk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. At et barn tidligere har vært utsatt for krenkelser kan også gjøre et barn særskilt sårbar.

5.2 Melde fra

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Alvorlige tilfeller kan være:

- Krenkelser fra en eller flere som er særlig voldelige eller på andre måter svært integritetskrenkende.
- Der barnehagens ledelse etter noe tid ikke har klart å løse en sak.
- Saker med høyt konfliktnivå som kan eskalere.

Den ansatte/styreren skal fylle ut «Meldeskiema» og levere til styrer evt. barnehageeier.

5.2.1 Særskilt sårbare barn og plikten til å melde fra

Barnehagen skal være oppmerksom på særskilt sårbare barn. Ansatte skal kjenne til hvordan sårbarhetsfaktorer kan øke risikoen for at disse barna ikke har det trygt og godt i barnehagen og følge ekstra godt med. Hvis ansatte er i tvil om det er grunn til å melde fra til styrer, skal terskelen for å varsle være enda lavere enn ellers dersom det gjelder særskilt sårbare barn.

5.3 Undersøke

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen snarest undersøke saken. Styrer er ansvarlig. Plikten til å undersøke saken skal ha like lav terskel som plikten til å melde ifra. Hvis et barn/foresatte selv sier fra om at han/hun ikke har det bra, skal saken alltid undersøkes nærmere.

Barnehagen skal *ikke* skaffe og vurdere bevis for eller mot at barnet er blitt krenket eller mobbet. Undersøkelsene har som formål å få fram fakta om situasjonen, bakgrunnen for barnets opplevelse og hvilke forhold i barnets omgivelser som påvirker hvordan det opplever barnehagemiljøet. En undersøkelse kan også innebære å avklare og opplyse om forhold tilbake i tid eller utenfor barnehagen dersom dette påvirker barnets hverdag i barnehagen.

Plikten til å undersøke innebærer at barnehagen undersøker barnets opplevelse av barnehagemiljøet. Barnets/foresattes mening og medvirkning skal være sentral.

Undersøkelsene som gjøres skal ta utgangspunkt i «Undersøkesskjema». Hvor grundig og omfattende undersøkelsen skal være, må vurderes fra sak til sak.

For å finne ut hvilke tiltak som kan være egnede, er det viktig å sammenstille og analysere all relevant informasjon fra undersøkelsesfasen – slik det er beskrevet i slutten av undersøkesskjemaet.

5.3.1 Særskilt sårbare barn og plikten til å undersøke

Barnehagen skal være oppmerksom på om det er særskilt sårbare barn som blir berørt av undersøkelsen og tenke gjennom hvordan dette kan tas hensyn til.

5.4 Sette inn tiltak

Styrer er ansvarlig for å sette inn tiltak når et barn/foresatte sier fra, eller når undersøkelser viser at ett eller flere barn ikke har det trygt og godt i barnehagen.

Det lages en skriftlig aktivitetsplan ved bruk av standardteksten «aktivitetsplan». Barnehagen skal sørge for barn/foresattes medvirkning og ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger. Ingen tiltak skal gjennomføres uten at barn/foresatte det angår har blitt informert og hørt.

Dersom undersøkelsen avdekker krenkelser, skal det også vurderes om det bør lages en aktivitetsplan for den/de som utsetter andre for krenkelser. For mer informasjon om informasjonsplikt/taushetsplikt se veileder. (Veilederen er under utforming)

Det vil ofte være nødvendig å sette inn ett eller flere tiltak umiddelbart etter at barnehagen har fått kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, det vil si før barnehagen kommer i gang med undersøkelser. I så fall kan aktivitetsplanen endres både underveis i undersøkelsen og etter at undersøkelsen er gjennomført. Når planen endres skal ny versjon gis til foresatte.

Tiltakene som settes inn må være lovlige, gjennomtenkte, tilpassede og målrettede. Det kan gjennomføres tiltak på individnivå, gruppenivå og systemnivå. Det kan være aktuelt å samarbeide med eksterne ressurser på alle disse nivåene.

- Tiltak på individnivå er tiltak som er knyttet til det enkelte barns behov i den gitte situasjonen. Det kan være jevnlig samtaler, observasjon, voksen tilstedeværelse eller økt kontakt med hjemmet.
- Tiltak på gruppenivå kan være økt fokus på en barnegruppe, omorganisering av grupper, etablering av lekegrupper eller andre trivselstiltak, trening av sosial kompetanse eller økt voksen tilstedeværelse i en periode.
- Tiltak på systemnivå kan være etablering av nye regler, omorganisering av barnehagedagen, økt voksentetthet eller holdningsarbeid.

5.4.1 Særskilt sårbare barn og plikten til å velge tiltak

Barnets sårbarhet får konsekvenser for hva som er egnede tiltak. Et godt og trygt barnehagemiljø beskytter mot økt sårbarhet ved å redusere sårbarhetsfaktorer og øke beskyttelsesfaktorer. Barnehagen bør ha et særlig fokus på disse områdene når særskilt sårbare barn er involvert: trygghet, samtaler, inkluderende verdier, mestring, sosial kompetanse og involvering av foresatte.

5.4.2 Tiltak i alvorlige saker

Tiltakene barnehagen setter inn skal være egnet til å sikre at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagen skal sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er rimelig å forvente i den aktuelle saken.

I alvorlige saker og saker som ikke løser seg, kan dette innebære at barnehagen må iverksette omfattende og inngripende tiltak for å oppfylle aktivitetsplikten. Barnehagestyrer skal da melde fra til barnehageeier.

Barnehagens eierrådighet og organisasjonsfrihet gir en relativt bred adgang til å gjennomføre ulike inngripende tiltak, herunder tett oppfølging av enkeltbarn i barnehagetiden, gruppebytte, omorganisering av grupper. Barnehagen har likevel ikke hjemmel for å gjennomføre tiltak som innebærer isolasjon, tvang, eller tiltak som på andre måter er bevegelseshemmende.

Tiltak skal gjennomføres så skånsomt som mulig. Ved inngripende tiltak er det særlig viktig å involvere involverte barn/foreldre og vurdere hensynet til barnet beste.

5.5 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styrer skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at styrer i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte. Styrer skal ikke varsles. Undersøkelser og tiltak skal iverksettes straks.

5.6 Evaluere og følge opp

Innen angitt frist skal aktivitetsplanen evalueres ved bruk av «Mal for evaluering av aktivitetsplan».

Tiltak mot ettervirkningen av mobbing

Barnehagen må alltid vurdere om det er behov for å sette inn tiltak mot negative ettervirkninger som mobbing kan medføre på kort og lang sikt. Barnehagens oppfølging av både barn som har blitt mobbet og barn som selv har krenket andre, kan være å bidra til gode og positive samspillrelasjoner, støtte utviklingen av god selvfølelse og/eller gi hjelp til å bearbeide eventuelle traumer. I dette arbeidet kan barnehagen samarbeide med eksterne ressurser som for eksempel helsesykepleier, kommunepsykolog og ABUP.

Overgang barnehage-skole

For å sikre en god overgang til skolen, og sammenheng i arbeidet med trygt og godt barnehage- og skolemiljø, skal barnehagen alltid be om samtykke fra foresatte til å dele opplysninger med skolen der det har vært utfordringer knyttet til barnehagemiljøet for ett eller flere barn. Barnehagen må da opplyse om hvilke tiltak som har vært satt inn, og hvordan dette fungert.

5.7 Dokumentere og arkivere

Barnehagen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten. Dokumentasjonen skal sikre at:

- Barn og foresatte ser at barnehagen tar saken seriøst og forplikter seg til å sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.
- Barnehagemyndigheten raskt kan få oversikt ved eventuelle tilsyn.
- Barnehageeier raskt kan få oversikt ved eventuelle erstatningssaker eller straffesaker.
- Barnehageeiers krav til internkontroll overholdes

Hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, skal dokumenteres ved å bruke skjema og prosedyrer slik det er beskrevet i punktene 5.1 til 5.7.

5.8 Foreldres rett til klage på barnehagemiljøet

Dersom foreldre er misfornøyde med barnehagens oppfølging av barnets barnehagemiljø kan foreldrene henvende seg til barnehageeier eller barnehagemyndighet.

Barnehageeier: Er ansvarlig for at barnehagene oppfyller pliktene de er pålagt i barnehagelovens § 41,42 og 43, og har arbeidsgiveransvar og kan bistå og instruere barnehagene i håndtering av enkeltsaker.

Barnehagemyndighet: Skal påse at barnehagene etterlever regelverket, blant annet gjennom veiledning og tilsyn.

6.0 TVERRFAGLIG INNSATS

6.1 Tverrfaglig arena (TFA)

I hvert av de fem Familiens hus, er det regelmessige møter, ca. en gang per måned, der relevante fagmiljøer utenfor barnehagen er representert. Det er enheten og ansatte som står i sentrum for tverrfaglig veiledning, og formålet er å finne tiltak på systemnivå som kan hjelpe enheten og ansatte i sitt arbeid med å hjelpe barn, unge og familier.

6.2 Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

PPT skal hjelpe barnehagen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for barn med særlige behov. I tillegg skal PP-tjenesten utrede (utarbeide sakkyndig vurdering) for enkeltbarn ved f.eks. konsentrasjonsvansker, emosjonelle vansker, samspillsvansker og lærevansker.

6.3 Andre aktuelle instanser:

- Fastlege
- ABUP
- HABU
- Statped
- Barneverntjenesten
- Nye mønstre - trygg oppvekst
- Familieveiledere

7.0 VEDLEGG

Foreløpig er de fleste vedlegg lenket til direkte i denne veilederen.